

heeft. „In overeenstemming” met de belijdenis der vaders, — dat vond hij te intellectueel. Geene wonder, want wanneer ge spreekt van overeenstemming met de belijdenis (niet met „het” belijden), dan hebt ge den INHOUD der belijdenis op het oog, en zoekt met dien inhoud materiele overeenstemming. Spreekt ge daarentegen van „in gemeenschap” met die belijdenis, dan hebt ge meer het oog op de kwaliteit van de belijdenis. Die belijdenis was toch zoo’n eerbiedwaardig stuk: de vaders hebben daarin hun ziel laten spreken, en de bewogenheid van hun hart; ze hebben daarin ook een weerspiegeling gegeven van hun beweging strijd voor de waarheid. Het is dan meer een zielsgemeenschap met de belijdenis, dan een zakelijke overeenstemming. In overeenstemming met Ptolemaeus’ wereldbeschouwing kan men Copernicus niet noemen; want Ptolemaeus beweerde, dat de zon draait om de aarde, en Copernicus, dat de aarde draait om de zon. Maar op de vraag, of Copernicus niet studeerde en verhandelde in gemeenschap met Ptolemaeus, zou hij geantwoord hebben: ongetwijfeld, we deden elk ons best, waren beiden vol interesse en spanning, en hadden den kosmos in zijn brede banen voor oogen.

Zoo heeft ook Barth geleerd, dat men uiteraard respect moest hebben voor de belijdenis. Wat voor een respect? Voor haar quantum niet (den inhoud), doch voor haar quale (haar hoedanigheid). Die inhoud is maar een taast, een vragen-in-den-vorm van belijden, althans voorzoover daarin dogmatiek verwerkt is. Maar wat het pathos betreft, waarmee de ouderen beleiden hebben, en hun eeuwigheidsdrift, hun approximatieve-wil, wel, daarin moeten wij apostelen en profeten volgen, en zóó met hen de gemeenschap bewaren.

Het debatje op de hervormde synode is dus leerzaam als typische uiting van een geest, die de onze niet is. Hij voert af van de overgeleverde waarheid, en weet dat in te kleeden in een vorm, waarin men, argeloos lezend wat er staat, alleen maar liefelijke klanken verneemt. Het klinkt zoo „echt”: in gemeenschap met de belijdenis der vaders belijdt de kerk.

„De Kerk”, dat is ook al zoo’n ongelukkig mythisch woord, in deze morden. Zeg liever: wij. Wij gelooven allen met het hart, en belijden met den mond. Ze praten vandaag ook erg veel over „den staat”. En als ’t heel erg dierbaar wordt over: den Staat. Maar intusschen doen de burgers zich „te goed” aan alles wat ze maar willen. Het Rijk. De Unie. Maar vraag niet, wat met de grondwet wordt uitgehaald.

Quale en quantum.
Gemeenschap of overeenstemming.
Subjectieve houding of „objectieve” waarheid.
Psychisch contact dan wel confessioneel een-zijn.
Petrus of petra, de man die zoo rotsachtig is, of de belijdenis, die een rots is waarop de kerk rust.
Formeele analogie, dan wel materiele instemming.

En laat ze nu maar weer mompelen, dat we spijkers op laag water zoeken, of verbanden leggen die er niet zijn. Toch zeggen we: precies op dezelfde zwakhedenlijn voert ons de laatste poging van dr Ridderbos c.s. als ze zich verschansen op hun laatste verdedigingspost: het vrome gebaar. Kunt u niet met ons samen bidden, dan komt er toch niets van, waarde uitgeworpenen. We vragen: Waarom niet?

Overduin schrijft: Schilder niet gereformeerd. Je kunt het wel haast niet merken, maar ik, Overduin, weet het. Ridderbos schrijft: Feenstra, dat kan nog, maar H. J. Schilder, neen, dat wil de Heere niet. Nu zou men zeggen: laat dan als-tu-blijft ons niet weer in de misère komen. Praat toch eens duidelijk over het quantum. Eerst als dat is vastgelegd, eerst dan kunnen we nagaan, of er nog een basis is, een petra, een quale. Wie praat over eenheid, met vermindering van de vastgelegde formulieren van eenigheid? Eenigheid in het quantum! Want dat is ongetwijfeld de bedoeling van gemeenschap: overeenstemming in het quantum.

Neen, zegt Ridderbos: geef vóór alles een teken van gemeenschap in het quale. Het samen bidden, dat is eerste voorwaarde. Praat niet over wat ge bidden moet. Waarom niet, zouden we vragen? U hebt toch gezegd, dat ons quantum verkeerd is, zooals wij dat van u zeggen? Laat ons over het quantum praten, en als-tu-blijft ons in het quantum belijden en vertoonen voor God en mensen. Die argeloosheid is een quale, dat de kwaliteitseenheid (als de quantiteits-eenheid er zijn mocht) niet in den weg zal staan. Maar diplomatie (die aan het quantitative ontsnappen wil) zal de kwalitatieve eenheid in elk geval weer smoren. Het ethisch conflict wordt erdoor bestendigd. Niet opgeheven.

Het is alles dezelfde verleiding, als in de hervormde kerk. Het is mistbanken leggen over de kerk. Wij doen niet mee: wij willen weten, wat een formulier van eenigheid is. Wij hâten die tegenstelling van „overeenstemming” en „gemeenschap”. Want onze gemeenschap zal overeenstemming moeten zijn in het quantum: die zal ons quale moeten zijn. Een quale van iemand, die het quantum niet voorop plaatst, dat „mag” God niet. Want het is niet vroom, al dóó het vroom.

K. S.

Van „een ongehuwde dochter”

Een bekende spreekwijze zegt: „Als het kindje binnenkomt licht heel het huisgezin”. Maar dit spreekwoord gaat natuurlijk niet op als het kindje er één is van een ongehuwde, nog inwonende dochter. Daarom zal in de gebonden kerken wel niet het heele huisgezin juichen bij de verschijning van het eerste nummer van het weekblad „Waarheid en Eenheid”, dat als tweeden naam kreeg: Weekblad voor het Gereformeerde leven; en dat op zijn doopbriefje meteen vermeld kreeg de schoone woorden uit Zach. 8:19 en Joh. 17:21.

Want dit is een kind van een ongehuwde dochter. Het is immers het orgaan van de persvereniging „Waarheid en Eenheid”, die opgericht is door en in zich verenigen wil de „bezwaaarden onder de synodocratie”.

Deze groep is in de gebonden kerken niet de vrouw des huizes. Blijkens haar uitingen voelt zij zich dit ook allermint. Zij vervult in de gebonden kerken de rol van een wat malcontente dochter die zich achteruitgeplaatst weet.

En nu heeft deze dochter een kind het huisgezin der gebonden kerken ingedragen. Zelf heeft zij, blijkens de circulaire, die de oprichting van de genoemde persvereniging aankondigde daarbij de illusie, dat dit kind, als het opgroeit en zijn plaats in huis gaat innemen daar alles zal veranderen.

Want er is in huis heel veel, dat de moeder van dit kind mishaat. Er zijn dingen, die zij zelf zegt „niet te kunnen dragen”. De onschijnlijke leerbeslissingen en de onrechtvaardige tuchttoefeningen (dit zijn woorden van de dochter zelf) kwelen haar. Maar nu heeft zij bij haar kind de illusie, dat dit wat goeds zal doen en de misstanden zal verdrijven.

Doch dit is een illusie. Een zonnetje in huis, een koesterende en warmende kracht zou dit kind alleen zijn als het werd geboren in het huis van zijn VADER, waar het als kind van de moeder welkom zou zijn. Maar het is geboren buiten het huis van Vader, geboren als kind van een inwonende nog ongehuwde dochter. Daarom is te verwachten, dat het steeds met scheve oogen zal worden aangezien en immer als een last zal worden gevoeld.

Hoe jammer toch, dat dit kind niet geboren is in het huis van zijn vader! Want het heeft wel een vader! Zijn Vader is het geloof in den Waarachtigen God, de liefde voor waarheid en recht.

En die Vader heeft wel een huis. En in dat huis zou de nu ongehuwde moeder ook

welkom zijn. Maar..... zij wil in de vrijgemaakte kerk, dat huis van de liefde voor waarheid en recht, niet wonen.

Hoor maar, wat de moeder haar pasgeboren kind laat zeggen: „Wij hebben tegen de vrijmaking en de gang van het vrijgemaakte leven grote bezwaren en zullen deze niet verzwijgen” (hoofdart.). En ook dit: „Maar om in het schuitje van K. S. te stappen en zich vrij te maken en zo op klassiek-reformatorische wijze de kerk van Christus opnieuw tot openbaring te gaan brengen — dat mocht en kon net zo min. Want waren de Geref. Kerken valse kerken geworden?” (A. Dondorp).

Zoo blijft deze moeder, de groep bezwaarden onder de synodocratie, die van een goeden vader ontvangen heeft, weigeren met hem te wonen en kleet de rol van een ongehuwde inwonende dochter, die haar kind in het verkeerde huis brengt, en een „onecht” kind laat zijn.

Jammer, jammer. Maar dan weten we, wat ons te doen is.

Wij mogen niet aflat en de moeder naar haar huis te roepen.

Alleen daar kan haar kind groeien en alleen daar is het ons een zonnetje. Nu is het een vreemde, een bastaard.

A. v. B.

Naschrift. Laat di Dondorp dan maar op klassiek-reformatorische wijze zondigen, door ja te antwoorden op vragen, die God met neen beantwoord wil zien.

We hopen volgende week over bedoeld blad iets te schrijven. K. S.

Rijden per auto op Zondag

De Deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid ontvingen van Zijne Excellentie den Minister van Verkeer en Waterstaat, naar aanleiding van een over dit onderwerp gevoerde correspondentie bericht: „dat aan de Rijksinspecteurs van het Verkeer aanwijzingen zijn gegeven waardoor voor auto's van predikanten in beginsel een ontheffing van het Zondagsrijverbod kan worden gegeven.

Voorts kan voor zieken, invaliden en ouden van dagen, die zich moeilijk anders dan per motor-rijtuig kunnen verplaatsen, voor Kerkbezoek een ontheffing worden verleend.”

Verzoekt wordt deze mededeeling in andere kerkelijke bladen op te nemen.

POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

DE CRISIS VAN HET GEZAG

in het bedrijfsleven II

De zaak der economische medezeggenschap in het bedrijfsleven wordt door den heer Ruppert, zooals wij gezien hebben, voorgestaan als zijnde eisch van naastenliefde. Vooral door de wijze, waarop die naastenliefde hier door hem in geding wordt gebracht, treedt m.i. bij hem een typische trek van den Lutherschen Christen aan den dag. Het is de bekende Luthersche Marburger theoloog prof. Georg Wünsch, die in zijn werk „Evangelische Wirtschaftsethik (Verlag von J. C. B. Mohr (Paul Siebeck) Tübingen, 1927) bij de behandeling van „die Konfessionen und die Wirtschaft” met name ook allen nadruk laat vallen op dien eisch der christelijke naastenliefde. Hij schrijft op blz. 322: „Aber auch ein ewiger Maszstab gilt für sie: die christliche LIEBE, der zufolge auch die Wirtschaft nach Kräften geregelt werden soll”. (Maar er geldt voor haar ook een eeuwige maatstaf: de Christelijke LIEFDE, volgens welke ook het bedrijfsleven naar vermogen behoort te worden geregeld.)

Zoo op het eerste hooren zal ieder geneigd zijn aan deze woorden gullen bijval te geven. Het is evenwel sterk polemische taal, die hier wordt gesproken, en het juiste begrip van het standpunt van den schrijver ten aanzien van die Christelijke liefde verkrijgt men dan ook pas, wanneer men let op wat hij vervolgens eenige bladzijden verder (pag. 328) opmerkt inzake Calvin en het Calvinisme. Dan komt hij tot deze scherp afgrenzende onderscheiding en het daarin besloten liggende afwijzende oordeel: „Es fehlt damit der calvinistischen Sozialethik das inhaltliche Kriterium der Liebe, die teleologisch auf die Bestimmung der Welt gerichtet ist, fehlt jeder Gedanke an Harmonie; sie ist Liebesarm, während die Sozialethik Luthers immer eine gewisse Liebeswärme gewahrt hat”. (Het ontbreekt daarbij de Calvinistische Sociale ethiek aan het materiele criterium der liefde, die teleologisch op de bestemming van de wereld is gericht, iedere gedachte aan harmonie ontbreekt; ze is arm aan liefde, terwijl de Sociale ethiek van Luther steeds voor een zekere liefdeswarmte heeft gewaakt.)

Wanneer wij in het voorafgaande zoo met nadruk de tweede tafel van de Wet des Heeren op den voorgrond hebben gesteld, als de naastenliefde normeerend, dan meenen wij daarmee, vooral geleid op de zinnvolle verklaring, welke de Heidebergse Catechismus daarvan geeft, meteen een afdoende weerlegging

te hebben gegeven van de bewering, dat de Calvinistische Sociale ethiek vreemd zou zijn aan het materiele criterium der liefde. Ontstoken door Gods Geest straalt van deze, in blijvende verbinding met Gods Wet gezene, liefde juist een eeuwigdurende gloed en warmte uit. Wat evenwel het criterium der liefde is, ook inzake economische medezeggenschap wordt niet door meerdere of mindere menselijke warmte bepaald of gereguleerd, maar door de Wet Gods, door de Woordenopenbaring des Heeren.

Behalve dat de heer Ruppert deze economische medezeggenschap bepleit als eisch van naastenliefde, baseert hij haar rechtmatigheid ook nog op het gedrag van den arbeidenden stand in den na-oorlogischen tijd. Hij schrijft: „O n d a n k s de omstandigheid, dat de arbeidende stand van Nederland officieel was uitgesloten van de economische medezeggenschap, is die stand zich in de jaren na de bevrijding bewust geweest van zijn economische verantwoordelijkheid op een wijze, die weergaloos is in de wereld. Toen in de geheele wereld gestaakt werd, heeft de Nederlandsche arbeider gezegd: mijn verantwoordelijkheid jegens mijn volk vordert, dat ik werk. En dien arbeidenden stand, die een dieper verantwoordelijkheidsbesef heeft getoond dan menig ondernemer en menige overheid zou men de medezeggenschap over het wel en wee van zijn gezin, van zijn onderneming en van zijn bedrijf willen onthouden? Dat is nauwelijks te gelooven”. Het is merkwaardig, dat precies hetzelfde motief voor medezeggenschap ook gegeven werd door prof. mr. W. F. de Gaay Fortman in een eerder nummer van Trouw, n.l. Zaterdag 6 Mrt 1948. Daar schreef deze hoogleraar: „De Nederlandsche vakbeweging heeft een zelfbeheersching getoond na de bevrijding, die eenig is in West-Europa. Maar men kan van onmondigen geen verantwoordelijkheidsbesef vragen”.

Blijkbaar wordt dus in den kring der voorstanders van economische medezeggenschap voor arbeider of arbeidersbeweging dit motief nogal als zwaarwegend beschouwd. Nu is het altijd een gevaarlijke zaak generaliseerend de loftrumpet te steken. Want wij herinneren ons de staking van de Nederlandsche havenarbeiders, in een tijd toen Nederland letterlijk nog aan alles gebrek had en studenten en bewoners van het platteland zich gingen opmaken om de zeesche-

maakte kerk,
n recht, niet
geboren kind
aking en de
bezwaren en
En ook dit:
uppen en zich
orische wijze
ring te gaan
min. Want
geworden?"

narden onder
er ontvangen
st de rol van
haar kind in
it" kind laat

a.
r haar huis
alleen daar is
eemde, een

v. B.
r op klassiek-
or ja te ant-
n beantwoord

d blad iets te
K. S.

dag

met de Hooge
den Minister
iding van een
tentie bericht:
Verkeer aan-
uto's van pre-
het Zondags-

en ouden van
r motor-rijtuig
aen ontheffing

andere kerke-

IALE LEVEN

at de Calvinis-
an het materi-
or Gods Geest
ling met Gods
rende gloed en
a der liefde is,
hap wordt niet
ke warmte be-
Vet Gods, door

onomische me-
naasteliefde,
nog op het ge-
na-oorlogschen
omstandigheid,
o f f i c i e e l
e medezeggen-
a de bevrijding
verantwoorde-
s in de wereld.
werd, heeft de
verantwoorde-
t ik werk. En
e verantwoorde-
ied ondernemer
medezeggenschap
van zijn onder-
houden? Dat is
aardig, dat pre-
nschap ook ge-
Gaay Fortman
Zaterdag 6 Mrt
„De Nederland-
rsching getoond
t-Europa. Maar
woordelijkheids-

ler voorstanders
oor arbeider of
ls zwaarwegend
arijke zaak ge-
Want wij her-
landsche haven-
d letterlijk nog
n bewoners van
om de zeesche-

pen te lossen. Wij herinneren ons de langdurige staking bij de Hoogovens, bij de Meelfabrieken en kunnen dat nu niet bepaald een staaltje van hoog verantwoordelijkheidsbesef noemen. Wij rekenen dat niet den arbeidenden stand als geheel aan; zij, die dit gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef toonden behoorden evenwel ook tot dien arbeidenden stand en waren leden van de Nederlandsche vakbeweging, al had bij dit alles als doorgaans het meest links gerichte deel de leiding.

Wanneer de heer Ruppert spreekt van het onthouden van medezeggenschap aan den arbeidenden stand over zijn bedrijf en zijn onderneming, dan willen wij, juist waar hier medezeggenschap ter sprake komt, dat bezittelijk voornaamwoord vooraf op zijn rechtmatigheid zien getoetst. Erkennende de aanvaardbaarheid van het spraakgebruik, waarbij men spreekt van zijn bedrijf en zijn onderneming, om daarmee aan te geven het bedrijf waar men werkzaam is, verliest voor ons besef dit spraakgebruik zijn eigen karakter, zoodra men gaat spreken over medezeggenschap. Dit gaat niet om buiten de vraag naar het mijn en dijn. Aan prof. de Gaay Fortman zouden wij willen vragen: moet men bepaald mondig zijn om zich den eisch van verantwoordelijkheidsbesef te zien gesteld? Wij voor ons achten dien eisch voor den mensch als schep- sel Gods gefundeerd in de Wet Gods, waarin God ons verantwoordelijk stelt en verklaart, en ook het besef daarvan van ons vordert. Dit geldt voor het geheele menschenleven.

Aan beide schrijvers zouden wij de vraag willen stellen: Wanneer nu die arbeidersstand en die vakbeweging (op deze onderscheiding komen wij nog wel terug) in den na-oorlogschen tijd zulk een goed verantwoordelijkheidsbesef aan den dag hebben gelegd, verkrijgen zij daardoor dan recht op gewijzigde gezagsverhoudingen in het bedrijfsleven? Het komt ons voor, dat door deze schrijvers hier een zeer eigenaardige betoogtrant wordt gevolgd. Gesteld, er is een vader, die in financieele moeilijkheden geraakt met zijn gezin en tijdelijk niet meer in staat is voor hen het dagelijksch brood te verdienen. Nu is er een zoon in huis, die overeenkomstig zijn roeping in dien tijd die gezinslasten alleen draagt; gaat het dan aan, wanneer de vader deze moeilijkheden te boven komt, dat dan de zoon tot zijn ouders zou zeggen: Ik heb mij zoo plichtsgetrouw gedragen in dezen tijd, dat gij Uw ouderlijk gezag wel met mij kunt deelen, want ge moet goed begrijpen, gij kunt van onmondigen geen besef

van verantwoordelijkheid vragen? Wanneer een kind door Gods genade het 5e gebod van het „Eert uw vader en uw moeder" in beginsel leert volbrengen, wetttigt deze gehoorzaamheid dan een deel krijgen aan het gezag van vader en moeder? Wanneer men mij zou tegenwerpen, dat het in het 5e gebod speciaal gaat over het ouderlijk gezag, terwijl wij het hier over een geheel andersoortig gezag, n.l. het gezag in het bedrijf of in het bedrijfsleven, met elkander hebben, dan zou door mij naar Zondag 39 van den Heidelb. Catechismus worden verwezen: „dat ik mijn vader en moeder, en allen, die over mij gesteld zijn, alle eer, liefde en trouw bewijze en mij hunner goedeleer en straf met behoortelijke gehoorzaamheid onderwerpe. Daar komt geen cadeautje van gezagsdeeling bij te pas. Wij vragen ons dan ook af, of dit opkomen voor economische medezeggenschap op grond van behoorlijk gedrag van den arbeider in den na-oorlogschen tijd, naar Christelijken maatstaf gemeten, wel toelaatbaar is? Wij herinneren aan het woord van den Heiland: „Alzo ook gij, wanneer gij zult gedaan hebben al hetgeen u bevolen is, zoo zegt: wij zijn onnutte dienstknechten, want wij hebben maar gedaan, hetgeen wij schuldig waren te doen" (Luc. 17:10). Wij denken ook aan dat voorafgaande 9e vers van Lucas 17, waar de Heiland vraagt: „Dankt hij dien dienstknecht, omdat hij gedaan heeft, hetgeen hem bevolen was? Ik meen, neen". Prof. Greijdanus teekent daarbij aan in zijn Korte Verklaring: „Maar heeft hij met dat alles iets verdienstelijks gedaan, iets meer dan zijn plicht, iets waardoor hij aanspraak op bijzonderen dank van zijn heer heeft? Dat ontkent de Heere, en rekent er op, dat allen dat ontkennen zullen". Hij rekent daarop ook bij ons en daarom wijzen wij soortgelijke redeneeringen als hier geboden principieel af. Mij dunkt, wij moesten bij de overweging van een vraagstuk als dat der medezeggenschap in het bedrijfsleven dergelijke argumenten van het gehalte „de kat komt een graatje toe" terwille van een zuivere probleemstelling liever achterwege laten.

Reeds nu willen wij erkennen, dat wij de overtuiging zijn toegedaan, dat het in dezen gaat om de vraag van het gezag in het bedrijf en in het bedrijfsleven. Wanneer men verneemt, dat men voorshands niet verder wil gaan bij de economische medezeggenschap in de onderneming (zoo b.v. prof. de Gaay Fortman in zijn meergenoemd artikel) dan de verlening van het recht tot het vragen van inlichtingen

en het geven van adviezen over het economisch beleid, dan zou men kunnen denken: de gezagsvraag is toch hier slechts in zeer geringe mate aan de orde. Toch moet men daarbij bedenken, dat iemand als prof. de Gaay Fortman en ongetwijfeld velen met hem van opvatting zijn, dat „de economische aangelegenheden niet uitsluitend liggen in de sfeer van den ondernemer". En dit laatste dan zoo opgevat, zooals prof. de Gaay Fortman het uitdrukt: „Het bedrijfsleven wordt gedragen door kapitaal en arbeid. Een domineeren van het kapitaal boven den arbeid is zedelijk noch rechtens te verdedigen". Wij hoorden den heer Ruppert reeds ageeren tegen het Romeinsch-heiden- sche eigendomsbegrip. Principeel doorgedacht wordt bij deze stelling van prof. de Gaay Fortman het goed van den naaste, het goed van den naaste en van diens arbeider(s). Want wanneer kapitaal en arbeid op gelijk gezagsniveau liggen, zoodat de een niet boven den ander domineeren mag, dan is de Schriftuurlijke rentmeester rentmeester af. Wij kunnen het ook zoo zeggen: het goed van den naaste is niet meer het goed van den naaste en niet meer het goed van den naaste. In plaats van den naaste en zijn goed treden dan bepaalde onderlinge verhoudingen tusschen menschen, waarbij zowel de eigendom als de daaraan verbonden rentmeesters-bevoegdheid en -verantwoordelijkheid een onzekere begrenzing verkrijgen. Wanneer het domineeren van het kapitaal boven den arbeid zedelijk noch rechtens is te verdedigen, dan geldt dit niet alleen voor den groot-industrieel, die voor opzet of uitbreiding van zijn onderneming een beroep doet op de kapitaalverschaffers, maar ook voor den ambachtsman en den neringdoenden middenstander in zijn winkelbedrijf, welke personeel in dienst hebben en die hun zaken met eigen spaarcents, al of niet aangevuld met geldelijken steun van familie en vrienden, zijn begonnen. De orde van grootte van het kapitaal noch de uitgebreidheid van het aantal arbeiders kan hier beslissend zijn.

Te zijner tijd hopen wij op deze zaak nog terug te komen bij een voorgenomen bespreking van de in de serie Kirchliche Streitfragen in 1945 uitgekomen brochure van prof. dr. Emil Brunner over „Der Kapitalismus als Problem der Kirche". Voor het moment moge met voorgaande principieele afwijzing van het standpunt, dat kapitaal en arbeid in de onderneming en het bedrijfsleven niet op verschillend gezagsniveau liggen kunnen, zijn volstaan.

P. GROEN.

TOT „ENTSCHEIDUNG" BRENGEN II

HET N.S.B.-GEVAL TE BERKEL

In aansluiting op ons artikel „Tot Entschcheidung brengen" in ons vorig nummer nemen we nu eens de brochure „Partij-Orde of Heilige Orde" ter hand; ze is verschenen bij Drukkerij K. Haak, Berkel, Z.-H., en bevat publicatie van officieele stukken, met toelichting, door de buiten het verband der A.R. Partij gehouden kiesvereniging „Schrift en Historie" te Berkel en Rodenrijs.

Deze vereniging is opgericht 12 April 1946. De publicatie der stukken is geschied, omdat men van meening is, dat het conflict te Berkel-Rodenrijs zijn consequenties heeft voor allen. Dat geloof ik ook. Maar in verband met de — zie vorig artikel — ons gestelde vragen, stel ik voor mij de kwestie: is het geval-Berkel zoo duidelijk, en de daar aangenomen houding van het Centraal comité zoo principieel-duidelijk, dat hiermee reeds een beslissing verkregen werd, die door haar evidentie als criterium van algemeene betekenis kan gelden?

Laat ons zien.

De aanleiding lag hierin, dat op 3 Jan. 1946 te Berkel voor de eerste maal aanwezig was een synodocratische dominee; hij heet B. J. A. Streefkerk, en is geboren op 19 Nov. 1912. Een paar jaar na het uitbreken van den oorlog deed hij voor het eerst intree, n.l. 13 Oct. 1940; toen waren de Duitschers dus al in Nederland, en zat — vanwege N.S.B.-methoden, die de jonge dominee dus kon waarnemen — ondergeteekende in de gevangenis. Deze predikant is, vergissen we ons niet, dezelfde, als van wien de Kamper Almanak 1931 meldt, dat hij daar propaedeutisch student was geworden, maar die van 1932, dat hij, tegelijk met de heeren Richel, Kedde, Van Egmond was overgegaan „naar elders". Dat elders beteekent dan: V.U. Ze kwamen sinds onder de leiding van dr. V. Hepp en zoo. Wiens geest dan ook op den leerling Richel is gevallen.

Of het nu van zoo iets kwam, of van wat anders, meldt de historie niet, maar feit is, dat deze geestelijke leider, die voor het eerst de handen uitbreidde over Gods geslagen volk in de maand October 1940, later over de N.S.B. schreef, en zulks kort nadat „De Heraut" door de Geallieerden verboden was, en ons land door de Canadezen bevrijd. Hij schreef over de N.S.B. anno 1945. En wel op den elfden dag van de zevende maand des jaars. En dit in de Enschedesche Kerkbode. En de Heer Scheps maakte zijn schrijven wereldkundig daarbuiten.

U zegt: geen wonder, dat een leider der slach- schappen Christi, die enkele maanden na den intocht der Duitschers den herdersstaf over hen opneemt, en

enkele maanden na den duitschen uittocht de inkt- pen weer in de hand neemt, over de N.S.B. schrijft? Hij heeft toch in al die jaren in spanning gezeten? En zijn nieren verlangden toch zeer om nu eindelijk eens te mogen medegetuigen?

Zeker, zeker. Maar, beminde lezer, u is wat haastig. De predikant schreef wel de letters N.S.B., maar bedoelde daarmee, naar eigen zeggen, anders zou ik 't niet durven beweren: Nieuwe Schilder Beweging. Hij beweerde den volke, dat deze N.S.B. „in de leer schijnt geweest te zijn bij een beweging met gelijk- luidende beginletters". En, misschien gedachtig aan de artikelen van dr. Hepp in „Credo" tijdens den oorlog, en aan die van dr. H. H. K. in „De Heraut" kwam hij verzuichten: „Velen blijken de leerschool, die we helaas moesten doorloopen, niet voldoende te achten en nu een na-acte op kerkelijk terrein te willen halen".

De man vond zelf dit „scherp" uitgedrukt. Maar dat was — omdat „bot" niet „scherp" is — natuurlijk een vergissing.

Nu was deze verkenner van ons volk te Berkel aangekomen, om daar tegenover den pastor loci, ds. J. A. Vink, de kudde der verdrijvers te weiden. Hij was lid geworden van de toen bestaande A.R. Kiesvereniging. En daarmee kwamen de poppen aan het dansen.

Geen wonder ook. Een lid herinnerde eraan, dat in een vorige vergadering een ander lid den voorzitter had gevraagd, of deze het eens was met een artikel, door ds. F. A. den Boeft in „De Reformatie" geschre- ven. Ds. den Boeft woonde niet in Berkel, was dus geen lid der K.V. Maar, zoo sprak nu dit interpellerende lid, die ds. Streefkerk is thans wel lid der Berkel- sche kiesvereniging. Hoe staat het nu hiermee? Wat doet men met zoo'n artikel van het ééne lid over vele andere leden der zelfde bid-, en strijd- en worstel-gemeen- schap?

En toen? Wel, het ging, zooals gewoonlijk. De synodocraat draaide wat om de zaak heen, en jekte (blij- kens notulen!), dat de vergelijking met de N.S.B. be- trekking had op een bepaald persoon in Glanerbrug... (wat onhoudbaar is, als men den tekst van het artikel zelf nagaat), en vertelde, dat ze hem thuis wel kon- den spreken, hier niet... je hoort het. Daarna weg- loopen van den een, bedanken van den ander. Terug- komen van de oppositie — toen een minderheid — met een heél stel nieuwe leden, met wier behulp een of andere beslissing kon geforceerd worden. Captie op dit, ruzie om dat, handhaving en verdoezeling van het eigenlijke punt in geding. Tenslotte de breuk, en een dominee, die dit heele spul aanziet, en te ingewik- keld is, om te zeggen, dat hij spijt heeft over zijn N.S.B.-gedaas.

Toen het bestuur de kwestie van vertrouwen stelde, had de oppositie inmiddels met 26 kersverse leden net op den kop af een meerderheid, die de stemming verkeerd liet afloopen. Het bestuur legde dus zijn werk neer, en de nieuwe kiesvereniging werd opge- richt. Deze vroeg — nadat eerst de Heer Schouten was geraadpleegd tijdens het conflict, maar zonder dat deze was te bewegen tot de erkenning dat de zaak wel degelijk op de kiesvereniging aan de orde kon komen — opnemng binnen het verband van de A.R. Partij, na voorafgaande mededeeling, dat zij in alles beant- woordde aan de eischen betreffende program van be- ginselen, program van actie, etc. Maar tenslotte werd die aanvraag om aansluiting bij het verband van anti- revolutionaire kiesverenigingen afgewezen, op dezen grond, dat in art. 14 der Statuten staat, dat uit een- zelfde stad, dorp, vlek of buurtschap „als regel" niet meer dan één kiesvereniging in het verband kan worden opgenomen, tenzij dan, dat een burgerlijke gemeente in rayons verdeeld werd, en voor elk rayon een afzonderlijke kiesvereniging zou werkzaam zijn. Hier was evenwel geen sprake van zoo'n toestand; ergo, de toelating kon niet geschieden. En daar is het bij gebleven, ook bij volgende correspondentie.

?

Hoe wij tegenover dit alles staan, behoeft men ons niet te vragen. Wij staan in de hoofdzaken aan den kant van de Berkel- sche kiesvereniging, die thans apart is gaan staan. Wij verachten den N.S.B.-laster van ds. Str., en de omkeering van de feiten, en hebben er geen begrip voor, dat de heer Schouten gezegd heeft: die zaak hoort hier niet thuis. Als een lid van het C.C. eens valsch beschuldigd en onteerd werd, zou men dan dadelijk moeten zeggen: we zijn niet thuis? We meenen voorts, dat de heer Schouten, zelfs nu hij dit standpunt gemeend heeft te moeten innemen, dan niet de kans gegrepen heeft, die hem geboden werd, om te behouden wat er was, door verandering van art. 14 te gaan voorstaan en aan de orde stellen, of althans dit in uitzicht te stellen. Hier had het ethisch conflict zijn naakte gedaante, en hier waren nog menschen, die zeiden: we staan achter beginselprogram en program van actie.

Maar een andere vraag is, of het geval-Berkel thans dienen kan voor criterium over heel de linie. Ik geloof dat niet. Want het Centraal Comité kon zich beroepen op de Statuten. En de hand daaraan is geen sinecure. Bovendien zou zich juist te Berkel een geval kunnen voordoen van bedenkelijke situatiewijziging, als een- maal op een formeele manier die ds. Str. zijn mooie artikelje had „ingetrokken". Want, z á k e l i j k wordt hetzelfde als wat hij eruit flapte in een journalistieke bui van geestigheidsallure, gedacht en gezegd door ettelijke anderen. Een formeele terugneming zou het